DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ 5

ÇEVREMİZDE DİNİN İZLERİ

Neler Öğreneceğiz?

1. Mimarimizde Dinin İzleri
2. Musikimizde Dinin İzleri
3. Edebiyatımızda Dinin İzleri
4. Örf ve Âdetlerimizde Dinin İzleri
5. Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Süleyman (a.s.)

- **Bir caminin dış görüntüsü hakkında neler söyleyebilirsiniz?**

1. Mimarimizde Dinin İzleri

- Mimari; bina yapma ilmi ve sanatıdır.
- Din; milletlerin örf ve adetlerini, sanat anlayışlarını, yaşam tarzlarını ve mimari anlayışlarını etkilemiştir.
- İslam dini, insanların hayata bakış açılarını zenginleştirmiş ve insanlar da bu zenginliği mimari eserlerine yansıtmıştır.

- İslam dini, birlikte yaşamaya ve şehir kültürüne büyük önem vermiştir.

- Müslümanlar, şehrin merkezine camiyi, caminin çevresine de medrese (okul), şifahane (hastane), misafirhane, aşevi, çeşme gibi toplumun faydalanacağı mimari eserler inşa etmişlerdir.

- Merkezinde cami olan ve toplumun ihtiyaçlarına pek çok açıdan cevap veren yapıların bir arada bulunduğu külliyeler bunun en somut örneklerindendir.

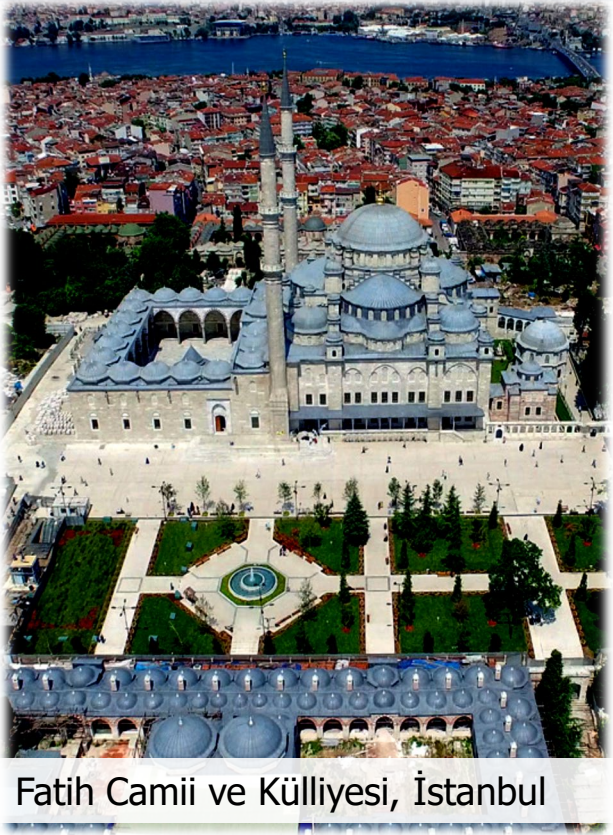

Fatih Camii ve Külliyesi, İstanbul

Sultanahmet Camii, İstanbul

Çifte Minare Medresesi, Erzurum

Selimiye Camii, Edirne

Mevlânâ Türbesi, Konya

III. Ahmet Çeşmesi, İstanbul

Yeni Camii şadırvanı, İstanbul

Yivli Minare, Antalya

Cağaloğlu Hamamı, İstanbul

- İslam dininde namazın cemaatle kılınmasına verilen önemden dolayı büyük camiler inşa edilmiştir.

- Osmanlılar döneminde Mimar Sinan tarafından yapılan Süleymaniye, Mihrimah Sultan ve Selimiye camileri önemli mimari eserlerimizdendir ve tarihi mirasımızdır.

Süleymaniye Camii, İstanbul

- Camiler, Müslümanların ibadet yapma ve bir araya gelme yeridir.
- Camilerde namaz kılınır, Kur'an-ı Kerim okunur, dua edilir, vaaz ve hutbe dinlenir.
- Aynı zamanda Müslümanlar camilerde bir araya gelerek birbirlerinin sıkıntılarını paylaşır ve çözüm bulmaya çalışırlar.

- Camilerin kubbe, minare, şerefe, mihrap, minber, vaaz kürsüsü ve şadırvan gibi bölümleri bulunur.
- Kubbe, minare, şerefe ve şadırvan caminin dış bölümlerindendir.
- Caminin bölümleri hem görsel güzellik hem de kullanışlılığa dikkat edilerek inşa edilmiştir.

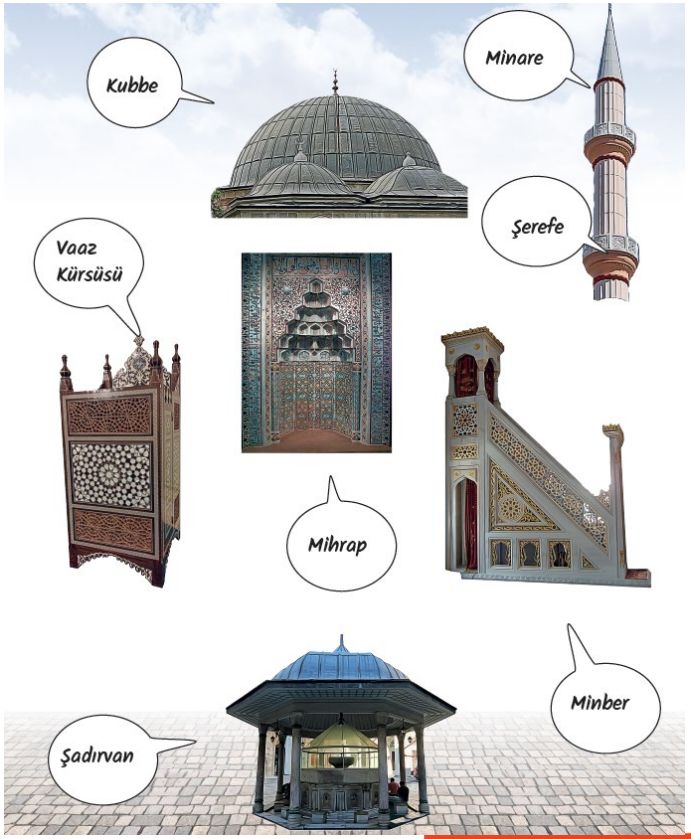
Kubbe
Minare
Şerefe
Vaaz Kürsüsü
Mihrap
Minber
Şadırvan

- İslam dininin ilim öğrenmeye önem vermesi eğitim mekânlarının oluşturulmasında etkili olmuştur.

- Bu sebeple dinî ilimlerle birlikte dünyevî ilimlerin bir arada okutulduğu medreseler titizlikle inşa edilmiştir.

- Konya'daki Karatay Medresesi ve Erzurum'daki Çifte Minare Medresesi bu mimari türün önemli örneklerindendir.

Karatay Medresesi, Konya

- Mimari eserlerimizin sadece yapımında değil süslemelerinde de dinin izlerini görebiliriz.

- Örneğin cami gibi ibadet amaçlı mekânlarda, diğerlerinden farklı olarak düz tavan yerine hem görüntü güzelliği sağlayan hem de Müslümanların birlik bütünlüğünü sembolize eden bir yapı olarak kubbe kullanılmıştır.

Selimiye Camii, Edirne

- Cami başta olmak üzere, bütün dinî yapıların süslemesinde hat sanatıyla yazılmış dinî yazılar ve levhalara yer verilmiştir.

- Hat yazılarının çevresi farklı çini desenleri ve tezhip gibi süslemelerle zenginleştirilmiştir.

- Resmin yerini kültürümüzde minyatür sanatı almış, ebru ve tezhip gibi sanat dalları ortaya çıkmıştır.

- Bu sanat dallarından yararlanılarak dinî amaçlı kullanılan mimari eserler süslenmiştir.

- İslam dininin temizliğe verdiği önemin bir göstergesi olarak camilerde şadırvanlar ve ihtiyaç duyulan çeşitli yerlerde çeşmeler yapılmıştır.

- Çeşmeler; yoldan geçenlerin yararlanması için herhangi bir karşılık beklemeksizin yapılan ve sadaka kültürünü yaşatan önemli eserler olmuştur.

Hamidiye çeşmesi, İstanbul

- İslam tarihi boyunca yapılan mimari eserlere baktığımızda İslam dininin mimari alana önemli etkileri olduğunu görmekteyiz.
- Bizler de bu eserlerin korunması konusunda üzerimize düşen sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz.
- Tarihi eserlerimizin gelecek nesillere sağlam bir şekilde aktarılması için onların dokusuna zarar vermeden kullanmaya dikkat etmeliyiz.

- **İçerisinde dinî ifadeler geçen türkü veya şarkı sözü hatırlıyor musunuz?**

2. Musikimizde Dinin İzleri

- Musiki; kulağa hoş gelen sesler dizisi ve müzik anlamına gelir.
- İnsanların kendilerini ifade etmede kullandıkları araçlardan biri olarak musiki, duygu ve düşüncelerin notalara dökülmüş şeklidir.
- Sanatçılar tarafından oluşturulan ve farklı tarzlarda seslendirilen eserler toplumun ortak duygularını harekete geçirir ve onları birbirine yaklaştırır.

- İslam kültüründe musiki önemli bir yere sahiptir.

- Bunun en güzel örneklerinden biri, Peygamberimizin ilk ezanı, sahabenin en güzel seslilerinden biri olan Bilal-i Habeşî'ye okutmasıdır.

- İslam tarihi boyunca duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde musiki önemli rol oynamıştır.
- Böylece dinî içerikli bir musiki türü olan "dinî musiki" ortaya çıkmıştır.
- Dinî musiki içinde hem içerik hem de şekil yönüyle diğer türlerden ayrılan ve tasavvufi konuları da içeren bir tür olarak "tasavvuf musikisi" de ortaya çıkmıştır.

- Tasavvuf musikisinde ney, kudüm, tambur ve bendir gibi özel bazı çalgılar kullanılır.

- İlahi, naat, kaside ve münacat tasavvuf musikisinin türlerinde bazılarıdır.

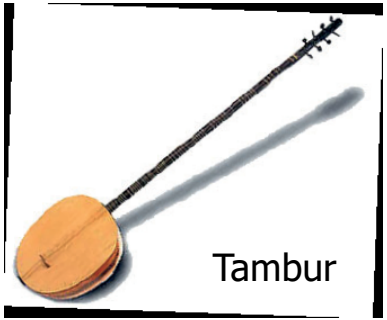
Tambur

Ney

Kudüm

Bendir

- Yüzyıllar öncesinden gelen birikimin sonucu olarak ortaya çıkan dinî musikimiz, önemli sanatkârların katkılarıyla bugünkü zenginliğini kazanmıştır.

- İsmail Dede Efendi, Itrî, Hacı Arif Bey, Tanburi Cemil Bey, Münir Nurettin Selçuk musiki alanında tanınmış önemli şahsiyetlerdendir.

Itrî, (1640-1711), İstanbul

Bazı Dinî Musiki Türleri
01
Salavât-ı Ümmiyye
02
Ezan Ve Kâmet
03
Mevlit
04
Kaside
05
İlahi
06
Gazel

- **Sizce günlük konuşmalarımızda çoğunlukla hangi dinî ifadeler kullanılmaktadır?**

3. Edebiyatımızda Dinin İzleri

- Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan en temel araçtır.
- Dinin insanlara anlatılması ve varlığını devam ettirebilmesi için bir dilin var olması şarttır. Çünkü dil, kültürel ve dini değerlerin taşıyıcısıdır.

- Din insanların duygu, düşünce dünyalarını ve dillerini etkiler.
- Böylece o toplumu anlatan edebi eserler ortaya çıkar.
- Bunun yansımalarını kimi zaman bir türkünün sözlerinde, kimi zaman bir şiirde, kimi zaman da günlük konuşma dilimizde görebiliriz.

- Dinimizin etkisiyle dilimize girmiş birçok kelime, deyim ve atasözü bulunur.

- Cennet, cehennem, ezan, dua, zikir, namaz, günah, sevap gibi kelimeler günlük konuşmalarımızda sıkça kullandığımız dinî kelimelerdir.

- Günlük konuşmalarımızı yaparken kullandığımız deyim ve atasözlerimizde de bu dinî ifadeler yer almaktadır.

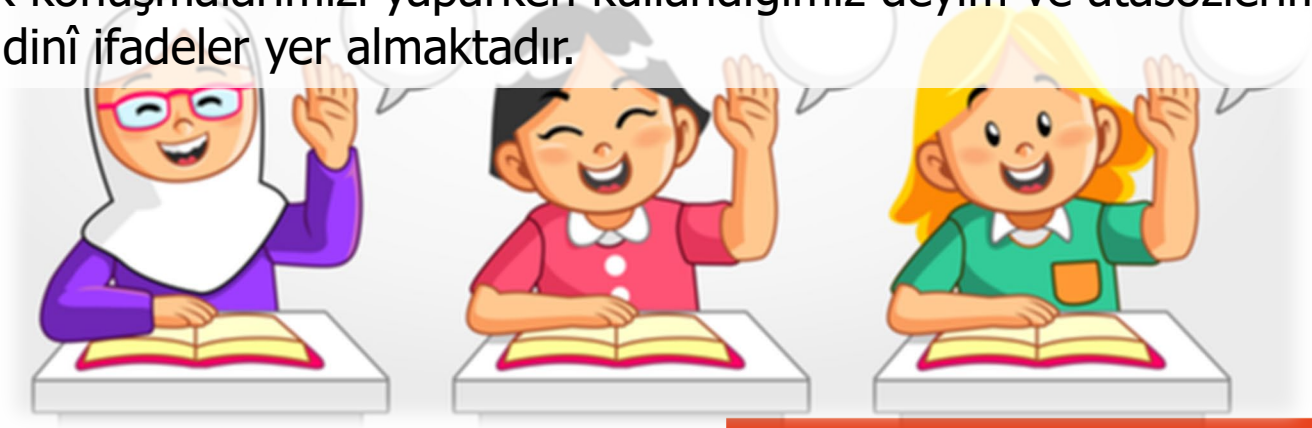

- Günlük konuşma dilimizin yanında edebiyatımızda da dinin yansımaları kolaylıkla görülebilir.

- Edebiyat; insanların duygu ve düşüncelerini dil aracılığıyla işlemesi ve eserler ortaya koymasıdır.

- Her toplumun kendine özgü bir edebiyatı vardır. Toplumlar, edebi eserlerini nesilden nesile aktarırlar.

- Türk toplumunda din, başta içerik olmak üzere birçok yönden edebiyatı etkilemiştir.
- Türkler, Müslüman olduktan sonra İslam'ın hayata bakışını yansıtan pek çok edebi eser vermişlerdir.
- Hatta zaman içinde, tamamen dinî içerikli bir edebiyat türü de gelişmiştir ki bu, tasavvuf edebiyatı olarak adlandırılmıştır.
- Ahmet Yesevî, Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaşi Veli bu edebiyat türünün öncülerindendir.

- Mevlana Celaleddin Rumi'nin **Mesnevi** adlı eseri, Yunus Emre'nin şiirlerinin bulunduğu **Divan**'ı ve Süleyman Çelebi'nin **Mevlid**'i edebiyatımızda dinin izlerini taşıyan en önemli eserlerdendir.

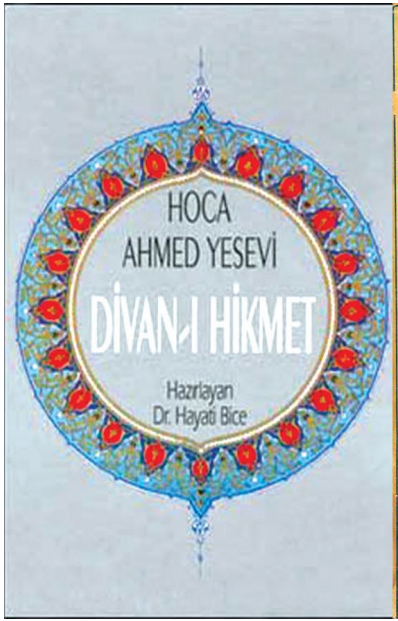

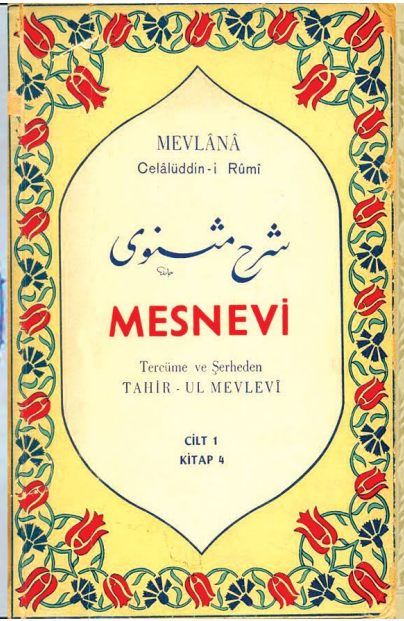

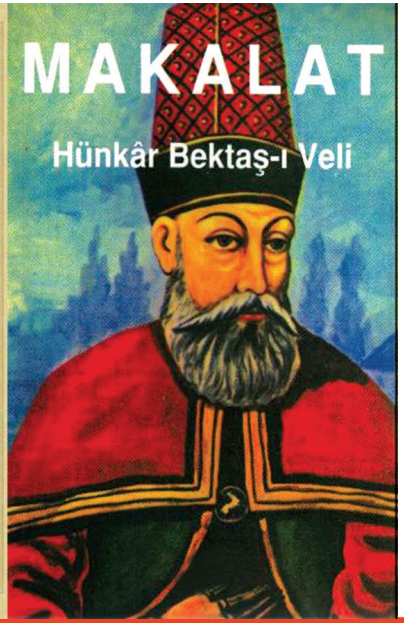

- Edebiyatımızda dinin etkisiyle oluşan edebi eserlerin başında Yüce Allah'ın varlığı ve birliğinin konu edildiği **tevhid**ler gelir.

- Allah'a yalvarıp yakarma ve dua etmeyi içeren **münacaat**lar da edebiyatımızda dinin izlerini göstermektedir.

- Peygamberimize duyulan sevgi ve saygının şiirsel olarak anlatıldığı eserler ise **naat** olarak adlandırılmaktadır.

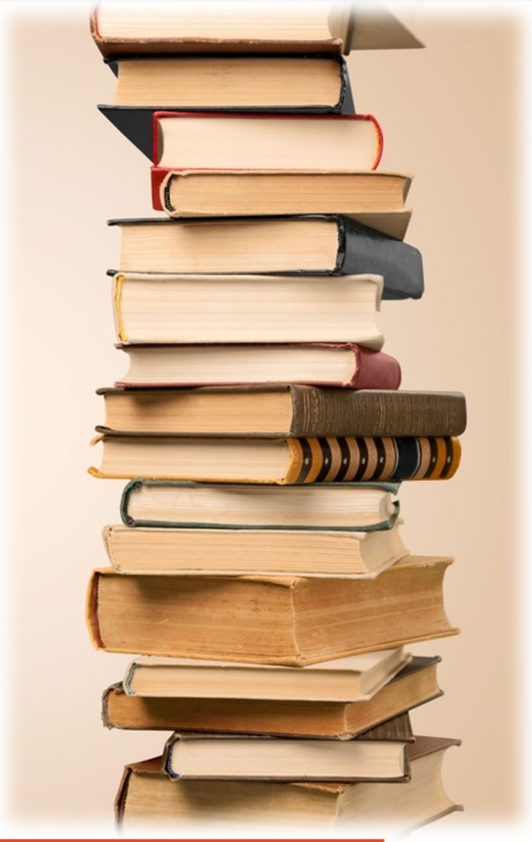

- **Toplumumuzda büyüklerin elleri öpülür. Sizce bu davranışın sebepleri neler olabilir?**

4. Örf ve Âdetlerimizde Dinin İzleri

- Toplumlar günlük yaşamlarını düzenlemek ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak üzere bazı kurallar oluştururlar.

- Bu kurallar yazılı olarak ifade edilebildiği gibi bazen de alışkanlıklar olarak devam eder.

- Oluşturulan kuralların yazıya geçirilmemiş olanlarına **örf**, eskiden beri tekrarlanarak yerleşmiş ve alışkanlık haline gelmiş olanlarına da **âdet** denir.

- Toplumumuzda bireyler, doğumlarından ölümüne kadar çok çeşitli örf ve âdetlerle iç içe yaşar.
- Örf ve âdetlerin oluşmasında toplumsal ihtiyaçların yanı sıra dinin önemli bir etkisi vardır.
- Toplumsal yaşantımızda dinin izlerini görebileceğimiz pek çok örf ve âdetle karşılaşırız.
- Örneğin, yeni doğan bir çocuğun sağ kulağına ezan okunması, sol kulağına ise kamet getirilmesi dinin etkisiyle ortaya çıkmış bir gelenektir.

- Müslümanlar, erkek çocukların sünnet edilmesi sonrasında bir sünnet düğünü düzenleyerek hem eğlenir hem de çocukların hayatında önemli bir dinî sorumluluk yerine getirmiş olurlar.

- Bu vesileyle Kur'an-ı Kerim ve mevlitler okutulur, birlikte yemekler yenir ve sünnet olan çocuğa bu dinî sorumluğu yerine getirmesinin bir hatırası olarak hediyeler verilir.

- Dinin etkisiyle ortaya çıkan önemli geleneklerden biri de Muharrem ayında aşure dağıtılmasıdır.

- Yapılan aşure çevredeki evlere dağıtılarak hayır dua alınır.

- Yeni doğan, askere giden ya da ölen birisi için mevlit okutulması, bayram ziyaretleri, cenaze törenleri, kabir ziyaretleri de örf ve âdetler üzerinde dinin izlerini görebileceğimiz uygulamalardır.

- Cuma günleri ve kandil geceleri de dinin etkisinin toplumsal hayatta görüldüğü önemli zamanlardır.

- Müslümanlar bu özel gün ve gecelerde bir araya gelerek ibadetler yapar ve birbirleriyle görüşürler.

- Örf ve âdetlerimizdeki dinî içerikli uygulamalarla ilgili olarak bizlere düşen görev; bunların bilinçli bir şekilde devam etmesini sağlamaya çalışmaktır.

- Dinin özüne aykırı olmayan geleneklerin korunması konusunda gayretli olmak ve bunları nesilden nesile bozmadan aktarmak da sorumluluklarımız arasındadır.

➢Hz. Süleyman (a.s.) hakkında neler biliyorsunuz?

5. Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Süleyman (a.s.)

- Hz. Süleyman, kendisi gibi bir peygamber olan Hz. Davud'un oğludur.
- Davut peygamberin vefatından hemen sonra, henüz küçük yaştayken hükümdar oldu.
- Kur'an-ı Kerim'de Hz. Süleyman ve onun üstün özelliklerinden pek çok ayette bahsedilmiştir.

- Hz. Süleyman peygamberlik görevi yanında babasından devraldığı hükümdarlığı da uzun yıllar devam ettirdi.

- Hükümdarlığı Filistin, Ürdün ve Suriye'yi içine alan bölgeyi kapsadı.

- Hz. Süleyman, babasının başlattığı önemli işlerden biri olan Mescid-i Aksa'nın (Beytü'l-Makdis) yapımını uzunca bir sürede tamamladı.

- Çok maliyetli olan bu inşaat için kendi hazinesinden bütün imkânları kullandı.

Günümüzde Mescid-i Aksa alanında Müslümanların yaptığı camiler bulunmaktadır.

- Yüce Allah tarafından Hz. Süleyman'a pek çok mucize verildi.
- Rüzgârın onun emrinde olması, ona kuşların ve diğer canlıların dilinin öğretilmesi bunlardan bazılarıdır.

- Allah tarafından Hz. Süleyman'a davalarda hüküm verme konusunda önemli bir yetenek ve üstün bir ilim bahşedilmişti.

- Hz. Süleyman atları çok sever ve onların bakımıyla bizzat ilgilenirdi.

- Hz. Süleyman, kırk yıl süren hükümdarlığı ve peygamberliği süresince Allah'ın adını insanlara duyurmak için çalışmıştı.
- Onun saltanatı, zenginlik ve adalet kavramlarıyla bütünleşmişti.

Rabbimiz buyuruyor ki:

- "Süleyman, 'Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk (hükümranlık) bahşet! Şüphesiz sen çok bahşedicisin!' dedi."

(Sâd suresi, 35. ayet.)

- "Andolsun ki biz, Davud'a ve Süleyman'a ilim verdik. Onlar: Bizi, mümin kullarının birçoğundan üstün kılan Allah'a hamd olsun, dediler."

(Neml suresi, 15. ayet.)

- "Süleyman'ın hizmetine de güçlü esen rüzgârı verdik. Rüzgâr, onun emriyle içinde bereketler yarattığımız yere eser giderdi. Biz her şeyi hakkıyla bileniz."

(Enbiyâ suresi, 81. ayet.)

Ünitemizi Değerlendirelim

1. İslam dininin etkili olduğu sanat dalları nelerdir?
2. İslam dininin mimari alandaki etkileri nelerdir?.
3. İslam dininin musiki alanındaki etkileri nelerdir?
4. İslam dininin edebiyatımız üzerindeki etkileri nelerdir?
5. İslam dininin örf ve âdetlerimiz üzerindeki etkilerine örnekler veriniz.
6. Hz. Süleyman'ı (a.s.) kısaca tanıtınız.

Cevaplayalım

1. Ömer babasıyla Cuma namazına gitmiştir. Caminin içinde yer olmadığı için caminin bahçesinde namazını kılmıştır.

Hutbeyi dinlerken caminin kısımlarını inceleyen Ömer'in, caminin hangi bölümünü görmesi mümkün <u>değildir?</u>

A) Kubbe
B) Minber
C) Minare
D) Şadırvan

2. "Namaz, sevap, günah, ahiret, tesbih" gibi kelimeler, İslam dininin etkisiyle .....yerleşmiş dinî kelimelerdir."

Cümlede verilen boşluğa aşağıdaki kelimelerden hangisi gelmelidir?

A) Dilimize
B) Örfümüze
C) Mimarimize
D) Âdetlerimize

3. Aşağıdakilerden hangisi İslam dininin mimarimizdeki etkilerinden biridir?

A) Bayram ziyaretleri yapmak
B) Aşure pişirip herkese dağıtmak
C) Yeni doğan bebeğin kulağına ezan okumak
D) Cemaatle namaz kılmak için büyük camiler yapmak

4. Hz. Süleyman (a.s.) ile ilgili olarak verilen bilgilerden hangisi <u>yanlıştır?</u>

A) Rüzgârın emrine verildiği peygamberdir.
B) Atlar ona sevdirilmiş ve o da bizzat atlarla ilgilenmiştir.
C) Başına gelen hastalığa sabretmesiyle tanınan peygamberdir.
D) Kendisine kuşlarla ve karıncalarla konuşma yeteneği verilmiştir.

5. Edebiyatımızda dinin izlerini taşıyan eserler ve yazarlarıyla ilgili verilen eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

A) Yunus Emre-Divan
B) Yunus Emre-Mesnevi
C) Süleyman Çelebi-Mevlid
D) Mevlana Celaleddin Rumi-Mesnevi

Hazırlayanlar
Furkan ÖZÜDOĞRU,
Hatice Büşra PAKSOY,
Kübra UZUN

Redaksiyon
Suna AKKURT

Tasarım ve Düzenleme
Hanife KOYUTÜRK

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ